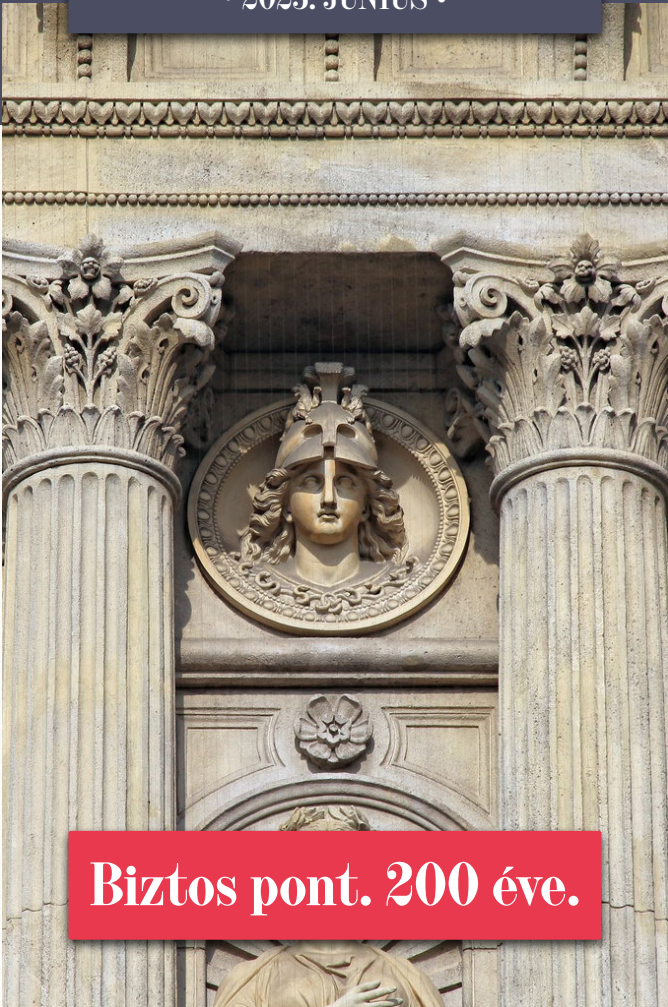

MTA 200 ÉVES
A MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

PROGRAMFÜZET

• 2025. JÚNIUS •

Biztos pont. 200 éve.

Ünnepeljen velünk!

MTA

MTA200 — Tudományhavi rendezvények

MTA I. NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA RENDEZVÉNYEI

Felhívjuk szíves figyelmét, hogy az eseményeken kép- és hangfelvétel (videó, illetve fotó) készül. A rendezvényen való részvétellel tudomásul veszi, hogy a felvételeken szerepelhet, és ehhez hozzájárul.

A Magyar Tudományos Akadémia alapításának 200. évfordulója alkalmából szervezett ünnepi rendezvények sorában a tudományos osztályok bemutatkozását a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya kezdi. 2025. júniusban tudományos konferenciák, kiállítások, hangversenyek, könyvbemutatók, kerekasztal-beszélgetések, székfoglaló előadások és kreatív programok várják a szakmabelieket és az I. osztály tudományterületei, az irodalomtudomány, klasszika-filológia, néprajztudomány, nyelvtudomány, orientalisztika, zenetudomány, valamint színháztudomány iránt érdeklődőket.

Naptár

(kattintson a dátumra)

hé	ke	sz	cs	pé	sz	va
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Június 2.

NYITÓRENDEZVÉNY

Bővebben

Díszterem

- 15.00 Freund Tamás, az MTA elnöke
megnyitó beszéde
- 15.05 Borsos Balázs, az MTA rendes
tagja székfoglaló előadása: *Élj
gyorsan, kutass szenvedélyesen,
halj meg fiatalon? Oscar Baumann
és Jankó János: párhuzamos élet-
rajzok, életrajzi párhuzamok*
Laudációt mond: Paládi-Kovács
Attila, az MTA rendes tagja
- 16.00 Tudósok hangversenye

Bővebben

A Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályához tartozó hat tudományterület fő hivatásként nem zenész kutatóinak, tudósainak hangversenye az I. osztály MTA200-as hónapja alkalmából, a hónap nyitórendezvényének színes programjaként, így módon is bemutatva az osztály sokszínű tudományterületeit.

klasszika-filológia

Déri Balázs, PhD (ELTE BTK, professor emeritus)
és a Praetorius Kamarakórus

1. *Deus adiuvat me* (gregorián antifóna) és Giovanni Pierluigi da Palestrina: *Sicut cervus desiderat*

(négyszólamú motetta).

Előadja a Praetorius Kamarakórus. Vezényel: Déri Balázs

2. Claudio Monteverdi: *Laudate Dominum in sanctis eius* (szólómotetta).

Előadja: Kéringer László (tenor) és Déri Balázs (orgona)

A klasszika-filológus, orientalista, majd muzikológus végzettségű Déri Balázs által alapított, nem-hivatásos Praetorius Kamarakórus negyven éve Kéringer László karvezető, énekművész társvezetésével működik. Elsősorban gregorián éneket és korai polifóniát énekelnek. A műsor három tétele három zene-történeti korszakot képvisel. A néhány másodperces, igen tömör *Deus adiuvat me* gregorián antifóna (latin szövege: Zsoltárok 53/54,6) a római rítus nagypénteki éjszakai virrasztó istentiszteletének (a matutinumnak) éneke. A kétrészes *Sicut cervus desiderat / Sitivit anima mea* motetta szövege a 41/42. zsoltárból vétetett; a nagyszombati vigíliaszertartás ún. tractus-tétele. Az ötszáz éve született Palestrina egyik leghíresebb műve, a reneszánsz vokálpolifónia egyik mintadarabja a szerző halála után, 1604-ben jelent meg (*Motecta festorum*, Liber 2). Claudio Monteverdi virtuóz szoprán- vagy tenorszólóra írott, basso continuo-kíséretes motettájának (*Laudate Dominum in sanctis eius*) szövege a 150. zsoltár (SV 287, megjelent: *Selva morale et spirituale*, Venezia 1641).

nyelvtudomány

Lax Éva, PhD (nyelvtörténész, énekes, ELTE BTK, nyugalmazott egyetemi docens) — ének és Balog Zsolt, DLA — zongora

Két ária Joseph Haydn *Arianna a Naxos* (*Ariadné Naxoszbán*) című szólókantátájából (Hob. XX-VIb: 2):

Ezt a szólókantátát Haydn 1790-ben írta énekhangra, billentyűs kísérettel. A kantáta témája Ariadné és Thészeusz mitológiai története, annak is az utolsó része, amikor Thészeusz hűtlenül ott hagyja Ariadnét Naxosz szigetén. A teljes kantáta két hosszú recitativóból és két áriából áll. Az itt elhangzó első ária („Dove sei, mio bel tesoro”) az álomból ébredő Ariadné fájdalmas hangja, aki hiába keresi hűtlen kedvesét. A második ária („Ah! che morir vorrei”), amely egyben a kantáta befejezése, kétrészes. A lassú rész Ariadné elkeseredettségét és halálvágyát festi le, míg a rá következő gyors rész már a sértettség és a harag kifejezése. A mollban íródott ária utolsó dúr akkordja talán azt a happy ending pillanatot szimbolizálja, mikor megjelenik a szerelmes Dionüszosz mint deus ex machina, és magával ragadja Ariadnét.

zenetudomány

Németh Zsombor, PhD (hegedűművész és zene-történész, HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet, tudományos segédmunkatárs) és a Simplicissimus Ensemble, amelynek tagjai: Németh Zsombor művészeti vezető (barokkhegedű), Megyery Noémi (barokkhegedű), Vizeli Máté (barokkbrácsa), Geiger Estilla (barokkcselló), Harmath Viktória (barokklant)

Georg Philipp Telemann: *Ouverture burlesque* (TWV 55:B8)

Németh Zsombor a budapesti Bartók Archívum munkatársa. Emellett hegedűművészként is aktív: hangszeres előadóművészi tevékenysége azonban — némileg talán meglepő módon — nem a 20., hanem a 17–18. századra, a barokk zenére összpontosul. A Simplicissimus Ensemble-t egyetemi éve alatt, 2012-ben hívta életre néhány zenekadémiai hallgatótársával. E korhű hangszeresek játszó, változó összeállítású kamaraegyüttes célja nem csupán az adott korszak hangzásvilágának és előadói stílusának hiteles visszaadása, hanem az is, hogy előadásukban a zeneművek hasonló revelációval hassanak, mint saját korukban. A névválasztással az együttes az 1600-as években aktív német író és komponista, a magyar zenéi életről is tudósító Daniel Speer előtt tisztelg, aki *Ungarischer oder Dacianischer Simplicissimus* álnéven publikálta műveit. A Simplicissimus Ensemble ez alkalommal Speer egy valamivel később élt honfitársa, Georg Philipp Telemann B-dúr „burleszk” szvitjét fogja előadni, amely a rövid nyitány után a *comedia dell’arte* ismert alakjait — Scaramuccia, Arlecchino, Colombina, Pierrot, Mezzetino — jeleníti meg.

irodalomtudomány

Csörsz Rumen István, PhD (irodalomtörténész, HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, tudományos főmunkatárs; Lendület kutatócsoport-vezető)

Vörösmarty Mihály: *Fóti dal*, részletek (1842; Thern Károly dallamával, 1844 k.)

Arany János: *A világ* (1852; a költő egyik saját szerzésű dallamával)

József Attila: *Tudod, hogy nincs bocsánat* (1937;

Radványi Balázs zenéje 1974-ből, a Kaláka együttes szíves engedélyével)

Közreműködik:

Csörsz Rumen István, PhD (ének, gitár, furulya); Káli Anita doktoranda (nagybőgő); Szatmári Áron, PhD (harmonika); Radnai Dániel doktorandusz (gitár); Sztankovits Gergely könyvtáros (gitár); Kiss Margit, PhD; Sarankó Márta honlapszerkesztő; Tüskés Anna, PhD; Visy Beatrix, PhD (kórus)

orientalisztika

Somfai Kara Dávid, PhD (turkológus és mongolista, HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet, tudományos főmunkatárs)

Belső-ázsiai (altaj-telengit, kazak és baskír) zene

1. altaj-telengit epikus ének (kaj)

Az altaj-telengit az Altaj hegység északi részén élő kicsiny türk nyelvű népcsoport. Gazdag epikus hagyományokkal rendelkezik, amely a pogány türk mitológiából táplálkozik és amely a Fehérlófia meséjéből a magyar folklórban is ismert.

2. kazak népdal dombra kísérettel

A kazakok a kipcsak-türk népek legnagyobb számú népcsoportja. Az Altajtól a Kaszpi-tengerig húzódó hatalmas pusztaság nomád lakói. Legfőbb hangszerük a közép-ázsiai eredetű dombra. A nyu-

gat-kazak népdalok pedig magyar párhuzamokkal is rendelkeznek.

3. baskurt népdal és kúraj-furulya

Az Urál hegység déli részén élő baskurt (baskír) nép manapság kipcsak nyelven beszél, de ősi iráni mitológiával rendelkezik. Nemzeti hangszerük a fűféle szárából készült kúraj-furulya, amelyet torokénekekkel társítva szólaltatnak meg.

néprajztudomány

„...sokat gondolkodtam a régi atyákról...” — dunántúli népdalok hosszúfurulya-kísérettel

A baskír kuraj hangzásának távoli párhuzamaként először a magyar népdal legrégibb stílusához tartozó emblematikus páva-dallam csendül fel hosszúfurulya-kísérettel, Olsvai Imre nemespátrói gyűjtéséből. E kvintváltó szerkezetű, pentaton hangsorú rabének keletkezési helye a népzene kutatók szerint az egykori Magna Hungaria lehetett, ahol a magyarok, a cseremiszek és a déli csuvasok is valamelyik török néptől vehették át ezt a dallamformát. A második — a mohácsi csatában odaveszett II. Lajos halálát elbeszélő *Lajos király leesett a lováról...* — ormánsági ének szövegében a műköltészet jegyeit hordozza, dallama viszont régi stílusú. Ezzel utalunk a 2026. évi Mohács 500 évfordulós nagy projektre, amelynek Juhász Katalin szerkesztésében a néprajzi kutatások eredményeit tartalmazó kötet készül a Bölcsészettudományi Kutatóközpontban.

Előadják: Juhász Katalin, PhD néprajzkutató, népdalénekes (HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet, tudományos főmunkatárs) és Szabó Zoltán néprajzkutató, népzene-tanár (Óbudai Népzenei Iskola)

Virágénekek a folklórban

A 17–18. századi közköltészet írásos szövegeim-lékei mellett a népi gyűjtésekben is nagy számban lelhetők fel a hajdani szövegek és dallamok. Ebből ad ízelítőt a kutatókból álló, 1992 óta működő Carmina Danubiana együttes. Az 1695 körüli Thoroczkai Zsigmond-énekeskönyvben fennmaradt *Rigócskám, rigócskám...* népi dallamra kobozkíséréssel, a zalai párosítók dudakíséréssel hangzanak el.

Előadják: Csörsz Rumen István, PhD irodalomtörténész és régizenész (HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, tudományos főmunkatárs; Lendület kutatócsoport-vezető); Juhász Katalin, PhD néprajzkutató, népdalénekes (HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet, tudományos főmunkatárs); Szabó Zoltán néprajzkutató, népzene-tanár (Óbudai Népzenei Iskola)

Kalotaszegi hajnali, legényes és csárdás

A HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet Népzene- és Néptánc-kutató Osztály és Archívum és Néprajztudományi Intézet Történeti Néprajzi Osztály és Adattár munkatársai közül a kutatás és az archívumi munka mellett sokan a néptánc- és népzenei revival aktív résztvevői is. A kutatások közül kiemelkedik Fülemile Ágnes és

Balogh Balázs három évtizedes kalotaszegi kutatása, amelynek eredményeként nemcsak jelentős tanulmányok és kötetek születtek, de a térség magyarsága is megerősödve tudott bekapcsolódni a legrangosabb népművészeti és kulturális programokba. A két intézet munkatársai előadásában kalotaszegi hajnali nóta hangzik el, majd kalotaszegi táncokat is bemutatnak.

Zenekar: Bednárík János, PhD (Néprajztudományi Intézet, tudományos munkatárs); Endrődiné Pásku Veronika (Zenetudományi Intézet, fiatal kutató); Lipták Dániel, PhD (Zenetudományi Intézet, tudományos munkatárs); Páll Éva (Zenetudományi Intézet, archívumi szakasszisztens) — hegedű; Erdélyi-Molnár Klára (Zenetudományi Intézet, archívumi szakasszisztens, részlegvezető); Pávai István, PhD (Zenetudományi Intézet, nyugalmazott tudományos főmunkatárs) — kontra; Páll Balázs — nagybőgő

Táncosok: Cseh Fruzsina, PhD (Néprajztudományi Intézet tudományos főmunkatárs); Horváth-May Dániel (Zenetudományi Intézet, tudományos szakalkalmazott); Karácsony Zoltán, PhD (Zenetudományi Intézet, tudományos munkatárs, részlegvezető); Keresztény Csenge (Zenetudományi Intézet, ügyvivő szakértő); Szabó Bálint (Zenetudományi Intézet, archívumi munkatárs); Varga Sándor, PhD (Zenetudományi Intézet, tudományos főmunkatárs)

Június 4.

NYELV — KÖLTÉSZET — IGAZSÁG. CSUPÁN SZÉP VAGY IGAZAT IS MOND A KÖLTÉSZET?

Bővebben

Nagyterem

Az anyanyelv(ű tudományosság) iránti elkötelezettség jegyében létesült Magyar Tudományos Akadémia 200 éves fennállásának alkalmából tartandó konferencia a költészet történeti alakulásán keresztül igyekszik számot vetni az irodalmi, illetve a lingvisztikai nyelvfelfogás találkozási pontjain megjelenő legfontosabb következtetésekkel. Közülük is elsősorban azokkal, amelyek a nyelvalkotó költészet és a költészetet „hordozó” nyelv időről időre más-ként megújuló összjátékából adódnak. Minthogy a költészetben elválaszthatatlanul működik együtt a nyelv hangzó és látható formája, a lírai szépség esztétikai tapasztalata egyszersmind létesítő tapasztalat is, mert mindig meghaladja a pusztá kogníció lehetőségeit. Ami itt „igaznak” bizonyul, az az eminens műalkotásokban ugyanis nem pusztá felismerésként vagy ismeretként áll elő, hanem, mivel az érzékeken keresztül a testet is eléri, a mindig hangolt megértés humán tapasztalataként — mint nyelvi művészet — meg is történik velünk.

A konferencia a nagy fordulópontokra összpontosítva tekinti át a költészet hatástörténeti működésének nyelvi valóságát a klasszikus antikvitástól a kiteljesedő modernség záróküszöbéig.

- 10.00 Elnök: Dávidházi Péter, az MTA rendes tagja
Köszöntő, megnyitó
- 10.10 Kulcsár Szabó Ernő, az MTA rendes tagja: *A költészet szava és igazsága*
- 10.35 Tolcsvai Nagy Gábor, az MTA rendes tagja: *Hogyan is beszél a nyelv a költészetben?*
- 11.00 Simon Attila, az MTA doktora: *Egy udvarló költemény bonyodalmai. Kontextus versus retorika Sapphó 137. töredékében*
- 11.25 Szünet
- 11.35 Tamás Ábel, PhD: *Carmentis énekel. A költői beszéd szókincse a római irodalomban*
- 12.00 Kecskeméti Gábor, az MTA rendes tagja: *A nyelv és a költői nyelv mint valóságlétesítő tényező a kora újkorban*
- 12.25 Ebédszünet
- 14.00 Elnök: Kenesei István, az MTA rendes tagja
Bene Sándor, az MTA doktora: *Iker-szirének. Zene és nyelv viszonya a barokk epika lírai fordulatában*
- 14.25 Eisemann György, az MTA doktora: *Dallam és líra*
- 14.50 Bollobás Enikő, az MTA rendes tagja: *A költészet igazságai — A tudomány, a nyelv és a megértéstörténetek igazságainak találkozásai az amerikai radikális hagyományokban*

- 15.15 Szünet
- 15.25 Tátrai Szilárd, az MTA doktora: *A lírai diskurzusok trivialitása és összetettsége*
- 15.50 Simon Gábor, PhD: *A lírai diskurzus mint (re)prezentáció: egy externalista kognitív poétikai líraelmélet lehetőségei*
- 16.15 Sipos Balázs doktori hallgató: *Az igazság poézise, matematikája, politikája*

Bővebben

MTA Székház, Aula

- 12.30 Örökség és változás — A Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának kiállítása a kétszáz éves Magyar Tudományos Akadémián
Kiállításmegnyitó
A kiállítást megnyitja Kecskeméti Gábor akadémikus, az MTA 200 Elnöki Bizottság elnöke

A kiállítás az osztályt a hat tudományos bizottsága (Irodalom- és Kultúratudományi, Klasszika-filológiai, Néprajztudományi, Nyelvtudományi, Orientalisztikai, Zenetudományi) és a Színháztudományi Állandó Bizottság történetén, tudományos tevékenységén és eredményein keresztül mutatja be, külön kiemelve az egyes tudományterületek három-három neves tudósát. A látogatók ízelítőt kaphatnak a Nemzeti Kutatási Programok nyelvész alprogramjainak kutatási eredményeiből is, böngészhetik a Magyar néprajzi atlasz online változatát, belehallgathatnak akadémikus költők, írók és zeneszerzők műveibe. A több hónapon keresztül látogatható kiállítás virtuális és valódi barangolásra hív az I. osztály tudományos világába.

AZ I. OSZTÁLYHOZ TARTOZÓ TUDOMÁNYTERÜLETEK NAGY ÖSSZEFOGLALÓ MŰVEI

1. IRODALOMTUDOMÁNY ÉS NÉPRAJZTUDOMÁNY

Bővebben

Felolvasóterem

Amikor az I. osztály tudományterületeihez tartozó akadémiai intézetek a 20. század második felében megalakultak (az Irodalomtudományi 1956-ban és a Néprajztudományi 1967-ben), a Magyar Tudományos Akadémia feladatul tűzte ki számukra az adott szakterület nagy összefoglaló műveinek megalkotását. E programban a már elkészült művekről, az egyes szakterületeken belül folyó munkáról és a tervekről hallhatnak az érdeklődők tudományos igényű, de a nagyközönségnek is szóló, méltató, de a kritikus pontokat sem elhallgató előadásokat, bemutatókat.

- 13.00–14.30 **Irodalomtudomány**
Az MTA (2012-től MTA BTK, 2019-től ELKH BTK, 2023-tól HUN-REN BTK) Irodalomtudományi Intézetben készült és készülő alkotások
- 13.00–13.15 Kecskeméti Gábor, az MTA rendes tagja, a HUN-REN BTK ITI kutatóprofesszora, osztályvezető, igazgató: *Az Irodalomtudományi Intézetben készült nagy összefoglaló művek bemutatása*

- 13.15—13.40 Bene Sándor, az MTA doktora, a HUN-REN BTK ITI tudományos főmunkatársa: *Kitelepítéstől migrációig (Az Irodalomtudományi Intézet és az irodalomtörténeti kánon)*
- 13.40—14.05 Veres András, az MTA doktora, a HUN-REN BTK ITI ny. tudományos tanácsadója: „Nem középiskolás fokon” (*Tudományos innováció az oktatásban*)
- 14.05—14.30 Szénási Zoltán, PhD, a HUN-REN BTK ITI tudományos munkatársa: „...kész és rendezett kincsház” (*Kritikai kiadások az Irodalomtudományi Intézetben*)
- 14.30—14.45 Szünet
- 14.45—15.45 **Néprajztudomány**
Az MTA (2012-től MTA BTK, 2019-től ELKH BTK, 2023-tól HUN-REN BTK) Néprajztudományi Intézetben készült és készülők alkotások
- 14.45—15.05 *Magyar Néprajz* 8 kötetben
Bemutatja: Bali János, PhD, az ELTE BTK Néprajzi Intézet igazgatója
- 15.05—15.25 *Magyar Néprajzi Atlasz*
Bemutatja: Ament-Kovács Bence, PhD, a HUN-REN BTK NTI tudományos munkatársa
- 15.25—15.45 *Magyar Néprajzi Lexikon*
Bemutatja: Nagy Károly Zsolt, PhD, főiskolai tanár, tudományos rektorhelyettes (SRHE), intézetvezető (Újszászy Kálmán Református Örökség Kutatóintézet)

Felolvasóterem

16.00—17.00 Akadémiai Lyukasóra

Bővebben

Az Akadémiai Lyukasóra című rendezvény a korábbi nagysikerű tv-sorozat emlékét újítja föl és alakítja át: ahogy annak idején a Mészöly Dezső vezette beszélgetések során, itt is különböző versek szövegét adják föl egymásnak a résztvevők, s a többieknek ki kell találniuk a szerzőt. A különbség csupán az, hogy most minden idézet a Magyar Tudományos Akadémia 200 éves történetéhez kapcsolódik. A beszélgetés így óhatatlanul ennek az eseménynek a keretében fog zajlani, s ahogy annak idején, most is különböző helyekről és irányokból érkező szereplők részvételével:

irodalomtörténészek: Csörsz Rumen István és Szilágyi Márton; írók, költők: Mesterházi Mónika és Ferencz Győző; színészek: Ráckevei Anna és Mácsai Pál.

Az élő formában, közönség előtt zajló, egyszeri s megismételhetetlen beszélgetés a későbbiek során fölkerül az MTA YouTube-csatornájára is.

A védjegyoltalomban részesülő műsorcím felhasználására az MTVA engedélyével került sor.

MŰVÉSZETEK ÉS TUDOMÁNYOK 1.

interdiszciplináris konferencia a II. Filozófiai és Történettudományok Osztályával közös szervezésben és a tizenegy tudományos osztály közreműködésével

Bővebben

Nagyterem

9.30–9.40 Megnyitó: Borsos Balázs az MTA rendes tagja, az I. osztály elnöke.

9.40–12.30 **A művészetek és a tudományok találkozása I.: tér, forma, geometria és anatómia**

Levezető elnök: Borsos Balázs, az MTA rendes tagja, a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának elnöke

Kovács Ilona, az MTA rendes tagja, II. osztály: *Globális formák lokális elemekből: Az agy és a firenzei kupola közös rejtélyei*

Páles Zsolt, az MTA rendes tagja, osztályelnök, III. osztály: *Csempézés: A művészetek és matematika találkozása*

Kerékfy Márton, PhD, I. osztály: *Káosz és fraktálok. Ligeti György párbeszédében a tudománnyal*
Jákfalvi Magdolna, az MTA doktora, I. osztály: *Matematika, geometria, szabályszerűség. A drámaolvasás rendjéről*

Kávészünet

Fekete Albert, PhD, IV. osztály: *A kertművészeti térkompozíció: André Le Notre vs. Lancelot „Capability” Brown*

Perenyei Monika, PhD, II. osztály: *Orvos kurátorok. Pszichiáterek vizuális kultúra kutatása a két világháború között*

Karakas Alexandra, PhD, II. osztály: *Reprezentációs feszültség: A Venus anatomica mint episztemikus eszköz értékhatásainak vizsgálata*

Reglődi Dóra, az MTA levelező tagja, V. osztály: *Anatómia és művészet kapcsolata régmúlttól napjainkig*

Ebédészünet

14.00–17.00 **A művészet és a tudomány határán I.: techné, katarzis, igazság**

Levezető elnök: Páles Zsolt, az MTA rendes tagja, a Matematikai Tudományok Osztályának elnöke

Kiss Farkas Gábor, PhD, I. osztály: *Technológia, avagy a művészetről való beszéd: a művészet (techné) és a tudomány (episztemé) egysége*
Apáczai Csere Jánosnál

Bánffy Eszter, az MTA doktora, II. osztály: *Hétezer éves újkőkori figurális ábrázolások a Kárpát-medencében: művészet? vagy valami más?*

Losonczy György, az MTA doktora, V. osztály: *Szekvencia és katarzis a zenében és az orvostudományban*

Illés Anikó, PhD, II. osztály: *Empirikus utak a művészeti élmény megértéséhez*

Kávészünet

Adorjáni Zsolt, PhD, I. osztály: *Az irodalom tudományos fordulata Alexandriában*

Takó Ferenc, PhD, I. osztály: *Természet, művészet és etika Motoori Norinaga gondolkodásában*

Weiss János, az MTA doktora, II. osztály: *A művészet helye a természet- és a szellemtudományok vitájában*

Díszterem

Bővebben

18.00

Művészetek és tudományok hangverseny — Zétényi Tamás, DLA és Szabó Ferenc János, DLA, PhD hangversenye

Közreműködik: Fazekas Gergely, PhD

Bartók Béla: *2. rapszódia*

Hubay Jenő: *Maggiolata*, op. 15 no. 2

Zichy Géza: *Négy etűd bal kézre*, no. 3 (*Allegretto grazioso*) és no. 4 (*Bécsi tréfák*)

Kodály Zoltán: *Szonáta gordonkára és zongorára*, op. 4

MŰVÉSZETEK ÉS TUDOMÁNYOK 2.

interdiszciplináris konferencia a II. Filozófiai és Történettudományok Osztályával közös szervezésben és a tizenegy tudományos osztály közreműködésével

Bővebben

Nagyterem

9.30—12.30 **A művészetek és a tudományok találkozása II.: a művészet mint kutatás, a kutatás mint művészet**

Levezető elnök: Benkő Elek, az MTA rendes tagja, a Filozófiai és Történettudományok Osztályának elnöke

Nádasdy Ádám, PhD, I. osztály: *Nyelv és helyzet a fordításban*

Porogi Dorka, PhD, I. osztály: *A színház mint kutatás — Füst Milán drámáinak megjelenése a játékanyagományban*

Szikszaíné Nagy Irma, az MTA doktora, I. osztály: *A nyelvművész és a nyelvtudós Kosztolányi*

Gulyás Judit, PhD, I. osztály: *A magyar népmese-kutatás paradigmaváltásának fotográfiai lenyomata: Müller Miklós 1930-as években készített fotósorozata Fedics Mihály mesemondóról*

Kávészünet

Balogh Lajos, PhD, VIII. osztály: *Ismeretlen szépségek — Vizkeleti Vargha Andor növényábrázolásai*

(1924—1926) a szombathelyi Savaria Múzeumban
Rucz Péter, PhD—Paál György, az MTA doktora,
VI. osztály: *Orgonakutatás: fizika, zene, kézmű-
vesség és új kihívások*

Nagy Jenő, PhD, VIII. osztály: *A magyar madár-
tan kétszáz éve*

Török Ákos, az MTA levelező tagja—Burján Balázs,
PhD, X. osztály: *A Magyar Tudományos Akadé-
mia székháza az építési kőanyagok tükrében*

Ebédszünet

14.00—17.30 **A művészet és a tudomány hatá-
rán II.: szabályok, kísérletek, nor-
mák és a társadalom**

Levezető elnök: Dalos Anna, az MTA doktora, a
Zenetudományi Bizottság elnöke, I. osztály

Patkós András, az MTA rendes tagja, XI. osztály: *Kvan-
tumfizikai írói szemlélet a XX. század irodalmában*

Farkas Edit, az MTA doktora—Sebastian Gschanes,
VIII. osztály: *Művészeti kísérlet a globális kör-
nyezeti változások társadalmi tudatosításához —
lichenológiai alkotás a természettudományok és
a művészetek határmezsgyéjén*

Gács Anna, PhD, IX. osztály: *Tudások hierarchiája
a művészeti-tudományos együttműködésekben*

Kotschy András, az MTA doktora, VII. osztály: *Mo-
lekuláris művészet*

Kávészünet

Benkő Elek, az MTA rendes tagja, a Filozófiai és
Történettudományok Osztályának elnöke: *Rendi
norma és helyi gyakorlat a 12—13. századi ciszterci*

monostorok építészetében. A pilisi apátság esete
Balázs Zoltán, az MTA doktora, IX. osztály: *Eszté-
tikai kategóriák a politika gyakorlatában*

Fekete Balázs, PhD, IX. osztály: *Jog és irodalom: a
jogtudomány kulturális fordulata felé...*

Hites Sándor, PhD, I. osztály: *Elbeszélés és gazdaság*

Zárszó: Erdei Anna, az MTA rendes tagja, az MTA
főtitkárhelyettese

Június 12.

NYELVEK ÉS NÉPEK A KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁGON

KONFERENCIA ÉS POSZTERKIÁLLÍTÁS

Bővebben

Nagyterem

A magyarság történetének egyik legfontosabb fordulópontja, a Kárpát-medencében való megtelepedése régóta a tudományos érdeklődés középpontjában áll. Ennek a tudományos problémának az egyik legfontosabb kérdése az, hogy milyen népeket találtak itt a magyarok a honfoglaláskor, s e népek területi és számbeli viszonyai hogyan alakultak a további évszázadok során. Mivel erre vonatkozó közvetlen forrásokkal nem rendelkezünk, több tudományterület együttműködésére van szükség ahhoz, hogy e kérdésre megnyugtató válaszokat adjon a tudományos kutatás. A konferencia ezért multidiszciplináris megközelítést alkalmaz, ahol az érintett tudományágak képviselői az eredményeik szembesítésével igyekeznek kiküszöbölni a korábban gyakori fogalmi, értelmezési problémákat. Ehhez tisztázni kell a biológiai populáció, a régészeti kultúra, az etnikum és a nyelv viszonyát, ezek bonyolult kapcsolatrendszerét, illetve ennek mentén az egyes tudományterületek illetékességi körét. A fenti célokhoz igazodik az előadók köre, akik a történettudomány, a régészet és az archeogenetika idevágó legújabb módszereit és eredményeit mutatják be. A nyelvtudomány részéről pedig a leginkább érintett nyelvek

korabeli helyzetét elemezve a szlavisztika, a turkológia és a magyar nyelvtörténet kutatói összegzik e tudományterületek ismeretanyagát.

Levezető elnök: Hoffmann István

10.00—11.30 Bakró-Nagy Marianne, az MTA levezető tagja: *Nép, etnikum, nyelvtörténet*

Solymosi László, az MTA rendes tagja: *Etnikai és nyelvi sokszínűség a középkori Magyarországon*

Nógrády Árpád, PhD: *Rekonstruálható-e írott forrásokból a középkori Magyarország egyik határmezejének etnikai helyzete?*

11.45—13.15 Révész László, az MTA doktora: *Régészeti horizontok populációgenetikai és nyelvészeti kapcsolatai*

Benkő Elek, az MTA rendes tagja: *A székely kérdés multidiszciplináris megközelítésben*

Szeifert Bea, PhD: *A kora középkori Kárpát-medence lakosságának összetétele és kapcsolatrendszere. Archeogenetikai elemzések térben és időben*

Levezető elnök: Bakró-Nagy Marianne

14.00—15.00 Sándor Klára, az MTA doktora:
Szocio-történeti nyelvészet: mit mond el a korai török—magyar kapcsolatokról?

Agyagási Klára, az MTA doktora:
A Kárpát-medencei török helynév-fejtések felülvizsgálata

Dudás Előd, PhD: *Magyar-déli szláv nyelvi kapcsolatok a középkorban*

15.15—16.15 Hoffmann István, az MTA rendes tagja: *Helynévmintázatok etnikum-történeti háttéréről*

Rácz Anita, PhD: *Népnevek és helynevek*

Tóth Valéria, az MTA doktora:
Nyelvek és etnikumok a 13. század elejének Kárpát-medencéjében — Anonymus Gesta Hungarorum című munkája alapján

Poszterbemutató

Június 16.

TUDOMÁNYRÓL KÖZÉPISKOLÁSOKNAK — NEM KÖZÉPISKOLÁS FOKON

Bővebben

Nagyterem

10.30

Tudományról középiskolásoknak — nem középiskolás fokon

Az Ünnepi rendezvény célja, hogy az MTA elnöke által 2020-ban elindított MTA Alumni program keretében bemutassa a legfogékonyabb korosztálynak, a középiskolásoknak, az MTA elsőként létrehozott tudományos osztályának kutatási területeit, az I. osztály által gondozott mind a hat tudományterület.

Levezető elnök: Forgács Tamás, az MTA doktora

Szilágyi Zsófia, az MTA doktora: *Töltött káposzta, hidegen (Móricz Zsigmond és az evés)* — irodalomtudomány

Iancu Laura, PhD: *A megismerés eszközei a népi vallásosságban* — néprajztudomány

Németh T. Enikő, az MTA levelező tagja: *Breaking news! Nyelvészeti nyomozással leleplezhetők az álhírek* — nyelvtudomány

Tamás Ábel, PhD: *Betűlétra. Akrosztichonok és telesztichonok a római költészetben* — klasszika-filológia

Salát Gergely, PhD: *Kína, a technológiai szuperszuperhatalom* — orientalisztika

Fazekas Gergely, PhD: *Taylor Swift és a popkultúra működése* — zenetudomány

Június 18.

ANYANYELV — TANULÁS — OKTATÁS

KONFERENCIA AZ ANYANYELVI NEVELÉS SZEREPÉRŐL AZ OKTATÁSBAN

Bővebben

Nagyterem

Az iskolások szövegértése és fogalmazáskészsége a tapasztalat és a különböző felmérések szerint is rossz, és sajnos ez már az egyetemi hallgatók egy nagy részére is igaz. A konferencia célja, hogy az oktatás oldaláról közelítse meg az anyanyelvhasználat jellemzőit, az anyanyelvi fejlesztés feladatait. Minden tudományterületen fontos lenne a megfelelő anyanyelvhasználat, hiszen az anyanyelvi nevelés, szövegértés-fejlesztés össztantárgyi feladat.

- 10:00—10:20 Megnyitó, a konferencia előzménye: Bóna Judit, az MTA doktora
- 10:20—10:40 Steklács János, PhD: *Az olvasási fluencia és az olvasási stratégiák mint a szövegértés befolyásoló tényezők*
- 10:40—11:00 Illésné Kovács Mária, PhD: *Az anyanyelvi kompetencia fontossága és fejlesztése a köznevelésben*
- 11:00—11:20 Gonda Zsuzsa, PhD és Szabó T. Annamária Ulla, PhD: *Szövegértés és szövegalkotás felsőfokon*

11:20—11:40	Boronkai Dóra, PhD: <i>A szövegértési képesség fejlesztése oktatóvideókkal</i>
11:40—12:00	Kérdések—válaszok
12:00—13:00	Ebédszünet
13:00—13:20	Csíkos Csaba, az MTA doktora: <i>Matematikai szöveges feladatok mentális reprezentációja: a nyelvi összetevők szerepe</i>
13:20—13:40	Korom Erzsébet, PhD: <i>Az anyanyelvi kompetencia szerepe a természettudományok tanulásában</i>
13:40—14:00	Juhász Milán: <i>A szövegalkotási kompetencia fejlesztése és mérése középiskolában: lehetőségek, korlátok, dilemmák</i>
14:00—14:20	Németh Miklós, PhD, Sinkovics Balázs, PhD: <i>Köznyelv és nyelvjárás — A tanár szerepe</i>
14:20—14:40	Koósné Sinkó Judit: <i>Hogyan tanítunk, hogyan tanítsunk fogalmazást az alsó tagozaton?</i>
14:40—15:00	Kérdések—válaszok
15:00—15:30	Kávészünet
15:30—17:00	Kerekasztal az iskola feladatáról az anyanyelvi nevelésben Moderátor: Kugler Nóra, PhD, résztevők: Csapodi Csaba, PhD, Dobi Edit, PhD, Koós Ildikó, PhD, Zs. Sejtes Györgyi, PhD
17:00	Zárszó

Június 19.

ZENETUDOMÁNYI KUTATÁS A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÉGISZE ALATT (1825—2025)

Bővebben

Zenetörténeti Múzeum

*(HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet,
1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 7.)*

A Magyar Tudományos Akadémia már alapításától kezdve ösztönözte a magyarországi zenetudományi kutatásokat, akkor még elsősorban a népköltészet vizsgálatának leágazásaként. Az első muzikológus akadémikusok, mint Mátray Gábor vagy Bartalus István azonban a magyar népzene tudományos feltárásán túlmenően a magyar zenetörténet kutatásának alapjait is letették. A 20. század első felében — még mindig a tudományágat vezető népzene kutatás területén — már olyan világnagyságok képviselték a hazai muzikológiát a Magyar Tudományos Akadémián, mint Bartók Béla és Kodály Zoltán; Kodály 1946 és 1949 között az Akadémia elnökeként is tevékenykedett. A 20. század második felétől az Akadémia nemcsak akadémikusai — Szabolcsi Bence, Ujfalussy József, Bartha Dénes, Somfai László, Tallián Tibor — révén formálta a tudományágat, de a Zenetudományi Intézet működtetésével, meghatározó jelentőségű kiadványsorozatok, új kutatási témák és kutatások támogatásával, valamint a magyar zenetörténeti múlt dokumentumainak megőrzésével is. Az MTA Zenetörténeti Múzeumában rendezett

kiállítás a magyar zenetudományi kutatások elmúlt kétszáz évét mutatja be a Magyar Tudományos Akadémián.

17.00

Kiállításmegnyitó

A megjelenteket üdvözli: Borsos Balázs akadémikus, a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának elnöke

A kiállítást megnyitja: Balogh Balázs, a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont főigazgatója

A kiállítást bemutatja a kiállítás kurátora: Dalos Anna, a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet tudományos tanácsadója

Az esemény házigazdája: Richter Pál, a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet igazgatója

Közreműködik: Balogh Ádám, Junior Prima-díjas zongoraművész

Elhangzik:

Joseph Haydn: *Asz-dúr zongoraszonáta* (Hob. XVI/46), 1. tétel

Liszt Ferenc: *Desz-dúr consolation* (S. 172 no. 3)

Bartók Béla: *Három csíkmegyei népdal* (BB 45b)

Kodály Zoltán: *Hét zongoradarab*, op. 11 no. 4, *Sírfelirat*

Június 20.

AZ I. OSZTÁLYHOZ TARTOZÓ TUDOMÁNYTERÜLETEK NAGY ÖSSZEFOGLALÓ MŰVEI 2.

Bővebben

Felolvasóterem

NYELVTUDOMÁNY ÉS ZENETUDOMÁNY

Amikor az I. osztály tudományterületeihez tartozó akadémiai intézetek a 20. század második felében megalakultak (a Nyelvtudományi 1951-ben és a Zenetudományi 1974-ben), a Magyar Tudományos Akadémia feladatul tűzte ki számukra az adott szakterület nagy összefoglaló műveinek megalkotását. E programban a már elkészült művekről, az egyes szakterületeken belül folyó munkáról és a tervekről hallhatnak az érdeklődők tudományos igényű, de a nagyközönségnek is szóló, méltató, de a kritikus pontokat sem elhallgató előadásokat, bemutatókat.

10.00–11.30 Nyelvtudomány
Az MTA (2019-től ELKH) Nyelvtudományi Intézetben, illetve az ELKH (2023-tól HUN-REN) Nyelvtudományi Kutatóközpontban készült és készülő alkotások
Megnyitó: Prószéky Gábor, az MTA doktora, a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont tudományos tanácsadója, főigazgató —

Gyuris Beáta, PhD, a HUN-REN
Nyelvtudományi Kutatóközpont
tudományos főmunkatársa

1. Összefoglaló művek a grammatikai kutatásokról

Ízelítő a mondattani kutatások eredményeiből

Bemutatott művek:

Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan*
1. *Mondattan*. Budapest, 1992.

Kiefer Ferenc — É. Kiss Katalin (szerk.): *The syntactic structure of Hungarian*. New York, San Diego, 1994.

Bemutatja: Hegedűs Veronika, PhD, a HUN-REN
Nyelvtudományi Kutatóközpont tudományos fő-
munkatársa, igazgató

Ízelítő a fonológiai kutatások eredményeiből

Bemutatott művek:

Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan*
2. *Fonológia*. Budapest, 1994.

Bemutatja: Cser András, az MTA doktora, a HUN-
REN Nyelvtudományi Kutatóközpont tudomá-
nyos tanácsadója, kutatócsoport-vezető, igazga-
tó — Rebrus Péter, az MTA doktora, a HUN-REN
Nyelvtudományi Kutatóközpont tudományos fő-
munkatársa

2. Szótárak

Bemutatott művek:

A magyar nyelv értelmező szótára 1—7. Budapest,
1959—1962.

Ittész Nóra (főszerk.): *A magyar nyelv nagyszótára*

1–(8). Budapest, 2006–(2024).
Benkő Loránd (főszerk.): *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–4*. Budapest, 1967–1984.
Gerstner Károly (szerk.): *Új magyar etimológiai szótár — online kiadás*. Budapest, 2021–(2025).
Bemutatója: Gerstner Károly, PhD, a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa

3. Adatbázisok

Bemutatott művek:

Magyar Nemzeti Szövegtár, Magyar Történeti Szövegtár

Bemutatója: Héja Enikő, PhD, a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont tudományos munkatársa, igazgató

11.30–11.40 Szünet

11.40–12.40 Zenetudomány
Az MTA (2012-től MTA BTK, 2019-től ELKH BTK, 2023-tól HUN-REN BTK) Zenetudományi Intézetben készült és készülő alkotások

Magyar népzene

11.40–11.55 Dobszay László — Szendrei Janka: *A Magyar Népdaltípusok Katalógusa — stílusok szerint rendezve*, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet, 1988.

Bemutatja: Richter Pál, PhD, a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet tudományos főmunkatársa, intézetigazgató

Bartók-kutatás

11.55—12.10 *Bartók Béla műveinek kritikai összkiadása*

Bemutatja: Vikárus László, PhD, a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet tudományos főmunkatársa, archívumvezető, a „Bartók Béla zeneműveinek kritikai összkiadása” főszerkesztője

Magyar zenetörténet

12.10—12.25 *Magyarország zenetörténete, I: Középkor, szerk.: Rajeczky Benjamin, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988*
Magyarország zenetörténete, II: 1541—1686, szerk.: Bárdos Kornél, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990

Bemutatja: Papp Ágnes, PhD, a HUN-REN BTK ZTI tudományos munkatársa

12.25—12.35 *Magyarország zenetörténete, III—IV.: 18—19. század*

Bemutatja: Kim Katalin, PhD, a HUN-REN BTK ZTI tudományos főmunkatársa, osztályvezető, igazgatóhelyettes

12.35—12.50 *Magyarország zenetörténete, V: 20. század*

Bemutatja: Dalos Anna, az MTA doktora, a HUN-REN BTK ZTI tudományos tanácsadója, archívum-vezető

13.30—14.20 **Akadémiai Ki nyer ma? Játék és muzsika ötven percben**

Bővebben

A Magyar Rádió sikeres vetélkedőjének akadémiai változatában olyan művek részletei szerepelnek, amelyeknek szerzői valamilyen formában kapcsolódnak a Magyar Tudományos Akadémiához vagy az akadémiai világhoz általában. A tematikusan válogatott zenei részletek a „népzene” és a „magyar zene” fogalmát járják körül, azt, hogy mikor mit értettek „népzenén”, „magyar zenén” és milyen kompozíciós szempontok merültek fel a népzene felhasználását, a zenemű magyarrá formálását illetően. E témaválasztást az indokolja, hogy alapításától fogva a Magyar Tudományos Akadémia — annak is elsősorban I., Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya — a magyar népzene (és népköltészet) kutatását minden erejével támogatta.

Műsorvezető: ifj. Bazsinka József, DLA, tubaművész, a Magyar Rádió műsorvezetője
Beszélgetőtársa: Vajda Gergely, DLA, zeneszerző, karmester, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja

A védjegyoltalomban részesülő műsorcím felhasználására az MTVA engedélyével került sor.

MEGELEVENEDŐ SZAKIRODALOM (ÉLETUTAK, STRATÉGIÁK TUDOMÁNY A VÁLTOZÓ VILÁGBAN) — KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS

Bővebben

Nagyterem

A kutatói pálya eredményességének egyik fontos „fokmérője” és a tudós számára is egyértelmű visszajelzése, ha tanulmányai, tudományos munkái beépülnek a „normál tudomány” rendszerébe, vagyis írásai az adott diszciplína egyetemi oktatásában „kötelező irodalomná”, tananyaggá válnak. A kerekasztal-beszélgetés résztvevői különböző tudományterületek művelői és a tudományos életpálya más-más szakaszában vannak. Egy valami azonban összeköti őket: mindannyian „kötelező olvasmányok” lettek a felsőoktatásban, munkáikból tanultak vagy éppen tanulnak a következő generációk szakemberei, fiatal kutatói. A beszélgetés során arra keresünk válaszokat, milyen út vezetett a kutatói sikerhez, hogyan építhető fel, milyen stratégiákkal tervezhető meg az eredményes és boldog tudósi életpálya, miként lesz egy szaktudós munkáiból „szakirodalom”, személyes életútjuk tapasztalataiból mi az, amit érdemesnek találnak átadni az utánuk következő, a most tudományos pályára lépő nemzedéknek.

11.00—12.30 *Megelevenedő szakirodalom (élet-
utak, stratégiák tudomány a vál-
tozó világban)* — kerekasztal-be-
szélgetés
Levezető elnök: Hansági Ágnes,
MTA doktora, tanszékvezető egye-
temi tanár SZTE

A beszélgetés résztvevői:

Balajthy Ágnes, PhD, egyetemi adjunktus, Debre-
ceni Egyetem — irodalomtudomány

Bóna Judit, az MTA doktora, egyetemi tanár,
ELTE — nyelvtudomány

Dalos Anna, az MTA doktora, a Liszt Ferenc Zene-
művészeti Egyetem Doktori Iskolájának habilitált
oktatója — zenetudomány

Fried István, az MTA doktora, professor emeritus,
SZTE — irodalomtudomány

Borsos Balázs, az MTA rendes tagja, egyetemi ta-
nár, Debreceni Egyetem — néprajztudomány

Simon Attila, az MTA doktora, egyetemi tanár
ELTE — klasszika-filológia

Vásáry István, az MTA rendes tagja, professor
emeritus, ELTE — orientalisztika

14.00 Debreczeni Attila, az MTA rendes
tagja székfoglaló előadása: *A fé-
lixfürdői szép napok*
Laudációt mond: Kecskeméti Gá-
bor, az MTA rendes tagja

Június 25.

MIT TEHET NYELVÜNK A MAGYAR TUDOMÁNYÉRT?

Bővebben

Nagyterem

Az MTA statútuma kiemelt figyelmet szentel a tudomány és a magyar nyelv kapcsolatának, a magyar nyelv ápolását tekintve akadémiánk egyik fő feladatának. A Nyelv és Irodalomtudományok Osztálya az MTA alapításának 200. évfordulója tiszteletére rendezendő interdiszciplináris konferenciáján főként e viszony tükörképét teszi vizsgálat tárgyává: ezúttal nem azt vizsgálja elsősorban, hogy mit tesz, illetve mit tehet a tudomány a nyelvért, hanem azt, hogy általában a nyelv és esetünkben a magyar nyelv milyen szerepet kap, illetve milyen kaphat a tudományos ismeretek formálásában. A tervezett előadások azt vizsgálják meg, hogy az osztályunkhoz tartozó szaktudományok (nyelvtudomány, irodalomtudomány, klasszika-filológia, néprajztudomány, orientalisztika, zenetudomány) és néhány más humán tudomány (történettudomány, filozófia, pszichológia) módszereit, elméleteit, hipotéziseit egyes korszakaiban milyen nyelvi eszközök alkalmazása jellemzi. Az előadások e tudományok nyelvének azon sajátosságaira hívják fel a figyelmet, amelyek szorosan összefüggnek szemléletmódjukkal, vizsgálatuk tárgyával, más tudományokhoz való viszonyával: jellegzetes mondattípusaikra, retorikai eszközeikre, fogalomképzésükre és fogalomkészletükre, hasonlataikra, metaforáik és trópusaik használatára, utalásaik és hivatkozásaik nyelvezetére, notációs eszközeikre — mindezek gondolkodástörténeti előzményeivel és következményeivel együtt.

- 10.00—10.05 Vékás Lajos, az MTA rendes tagja:
Köszöntő
- 10.05—10.25 Kertész András, az MTA rendes tagja: *Mit tehet nyelvünk a magyar tudományért? A konferencia alapkérdésének bemutatása*

1. szekció

Levezető elnök: Giampaolo Salvi, az MTA levelező tagja

- 10.25—10.45 Pléh Csaba, az MTA rendes tagja:
A modern pszichológia küzdelme saját nyelvével: a népi pszichológia elfogadása és a neologizmusok mint két pólus
- 10.45—11.05 Tallián Tibor, az MTA rendes tagja:
A zene szavai
- 11.05—11.25 Földi András, az MTA levelező tagja: *Római jogi gyökerű fogalmak a nyugati nyelvek lexikájában*
- 11.25—11.45 Mester Béla, PhD: *A filozófia magyar nyelve*
- 11.45—12.05 Vita
- 12.05—13.25 Ebédszünet

2. szekció

Levezető elnök: Tolcsvai Nagy Gábor, az MTA rendes tagja

- 13.30—13.50 É. Kiss Katalin, az MTA rendes tagja:
Mit köszönhet nyelvünknek az elméleti nyelvészet

- 13.50—14.10 Bakró-Nagy Marianne, az MTA levelező tagja: *A történeti nyelvészet metaforái*
- 14.10—14.30 Károly Krisztina, az MTA doktora: *Magyar nyelv és tudomány: esettanulmány a retorikai szerkezet tudásformáló sajátosságairól a fordítástudományban*
- 14.30—14.45 Vita
- 14.45—15.00 Szünet

3. szekció

Levezető elnök: Madas Edit, az MTA rendes tagja

- 15.00—15.20 Kecskeméti Gábor, az MTA rendes tagja: *A paradiasztolé az irodalomtudományban*
- 15.20—15.40 Ferenczi Attila, PhD: *Az utánzás nyelve*
- 15.40—16.00 Hegedüs Béla, PhD: *Mi is az irodalom? Eszme- és tudománytörténeti gondolatok az irodalom létét illetően*
- 16.00—16.20 Dávidházi Péter, az MTA rendes tagja: *Mit tesz a költészet nyelve? Intő beszédaktusok Kölcsey műveiben*
- 16.20—16.40 Bényei Tamás, az MTA doktora: *Hol kezdődik a szaknyelv? Az irodalomtudomány nyelve Az angol irodalom történetében*
- 16.40—17.05 Vita
- 17.05—17.10 Zárszó — Kertész András, az MTA rendes tagja

Június 27.

A TRÓJAI FALÓTÓL AZ ONLINE DEZINFORMÁCIÓIG: HAMISSÁG, MEGTÉVESZTÉS, MANIPULÁCIÓ — INTERDISZCIPLINÁRIS MEGKÖZELÍTÉSBEN

Bővebben

Nagyterem

Az interneten szinte korlátlanul és a valódi hírek-nél tízszer nagyobb eléréssel terjednek a dezinformáció különböző formái (Krekó 2021), mint például az álhírek és áltudományos szövegek, a „deep fake” és „cheap fake” hírek. Hatalmas veszélyt jelent ez arra a több mint 5 milliárd emberre, aki használja az internetet, és különösen arra a 4,7 milliárdra, aki a közösségi médiát is (Soltész 2023). Az online terjedő dezinformáció felismerése és megfékezése korunk egyik legaktuálisabb kérdése. Ugyanakkor a dezinformálás, a megtévesztés, a manipulálás nem egy új, az online térben keletkezett jelenség. Amióta ember van, igyekszik a másikat megtéveszteni, manipulálni, a hamisság—igazság kérdésköre végigkíséri az emberi gondolkodást és viselkedést. Az I. osztályhoz tartozó tudományterületek — irodalomtudomány, klasszika-filológia, néprajz, nyelvtudomány, orientalisztika, zenetudomány — mindegyikében fontos és reflektált ez a problematika. Ezen az interdiszciplináris konferencián az említett tudományterületek, illetve néhány más osztályhoz tartozó tudományterület (szociálpszichológia, informatika)

képviselői szólnak hozzá a kérdéskörhöz. Az előadók az I. osztály, illetve más osztályok tagjai, továbbá kutatóintézetekben és egyetemeken dolgozó, a kérdéskört kutató kollégák.

- 10.00—10.05 Pléh Csaba, az MTA rendes tagja:
Megnyitó
- 10.05—10.10 Németh T. Enikő, az MTA levelező tagja: *A konferencia bemutatása*

I. Szekció

Levezető elnök: Pléh Csaba, az MTA rendes tagja

- 10.10—10.30 Rákosi Csilla, az MTA doktora és Vecsey Zoltán, PhD: *Demarkációs duett*
- 10.30—10.50 Krekó Péter, PhD: *Szorongás és összeesküvés-elméletek: Vigasz vagy rémálom?*
- 10.50—11.10 Maticsák Sándor, az MTA doktora: *Hunok, sumérok és halzsíros atyafiak. A finnugrisztika és az áltudományok*
- 11.10—11.30 Kérdések, hozzászólások
- 11.30—11.45 Szünet

II. Szekció

Levezető elnök: Dávidházi Péter, az MTA rendes tagja

- 11.45—12.05 Takács László, az MTA doktora: *Fama violat: propaganda és ellen-*

	<i>propaganda Nero korában</i>
12.05—12.25	Salát Gergely, PhD: <i>Kína-ellenes toposzok a nyugati médiában</i>
12.25—12.45	Hajdu Péter, az MTA doktora: <i>Hamis remények, hamis narratívák a cli-fi világában</i>
12.45—13.05	Kérdések, hozzászólások
13.05—14.30	Ebédszünet

III. Szekció

Levezető elnök: Kertész András, az MTA rendes tagja

14.30—14.50	Tallián Tibor, az MTA rendes tagja: <i>„Du bist nicht was du dich nennst!” — az opera mint a megtevesztés műformája</i>
14.50—15.10	Vargha Katalin, PhD: <i>Hír, álhír, híresztelés — folklorisztikai megközelítésben</i>
15.10—15.30	Nagy C. Katalin, PhD, Németh Zsuzsanna, PhD, Szécsényi Tibor, PhD és Németh T. Enikő: <i>Bombahír: nyelvészeti eszközök alkalmazsak lehetnek a dezinformáció felismerésére!</i>
15.30—15.50	Berend Gábor, PhD, Csendes Tibor, az MTA doktora és Németh T. Enikő, az MTA levelező tagja: <i>A nagy generatív nyelvi modellek alkalmazása az automatikus álhírfelismerési feladatban</i>
15.50—16:10	Kérdések, hozzászólások
16:10	Németh T. Enikő, az MTA levelező tagja: Zárszó

Június 30.

ZÁRÓRENDEZVÉNY

[Bővebben](#)

Díszterem

14.00	Bollobás Enikő, az MTA rendes tagja székfoglaló előadása: <i>Versek születése — Az alkotói folyamatról egy 1980-as kérdéssor kapcsán</i>
Laudációt mond: Kulcsár Szabó Ernő, az MTA rendes tagja
15.30	Hoffmann István, az MTA rendes tagja székfoglaló előadása: <i>Névadók és névhasználók az Árpád-korban</i>
Laudációt mond: Tolcsvai Nagy Gábor, az MTA rendes tagja
17.45	Kisfilm az I. osztály MTA200 hónapjáról
18.00	Kaláka-koncert

[Bővebben](#)

A magyar költők verseiből álló koncert az MTA megalapításának 200. évfordulóján a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya ünnepi hónapjának záró rendezvénye.

Közreműködik: Becze Gábor, Gryllus Dániel, Gryllus Vilmos, Radványi Balázs

„A kaláka szó jelentése erdélyi népszokás: közös munka. Eredetileg házépítést jelentett.

A Kaláka együttes 1969-ben alakult Budapesten. Verseket énekelnek. Muzsikájuk sokszínű, és a versekből következően sokstílusú. Az egyéni hangzást a négy énekhang, a klasszikus és népi hangszerek együttes játéka adja.

A Kaláka együttes tagjai és hangszereik:

Becze Gábor: nagybőgő, gitár

Gryllus Dániel: furulyák, citera, pánsíp, klarinét, tárogató

Gryllus Vilmos: cselló, gitár, charango, koboz, doromb

Radványi Balázs: mandolin, 12 húros gitár, ukulele, cuatro, brácsa, kalimba

A Kaláka együttes 2000. március 15-én, 30 éves jubileuma alkalmából Kossuth-díjat kapott, 2004-ben Prima Primiissima kitüntetést, 2014-ben Magyar Örökség Díjat, 2020-ban másodszor is Kossuth-díjat.”

(Forrás: kalaka.hu)

Felhívjuk szíves figyelmét, hogy az eseményeken kép- és hangfelvétel (videó, illetve fotó) készül. A rendezvényen való részvétellel tudomásul veszi, hogy a felvételeken szerepelhet, és ehhez hozzájárul.

MTA200